

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Β΄. - ΤΕΥΧΟΣ ΙΒ΄.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1880

Οὐκ ἔστι περὶ δέου ἂν θεοτίμου ἀνθρώπου
βουλευσάτω ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οικείων. (Πλάτ. Θεαγης.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1880

ΠΛΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ Β'.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1880

ΤΕΥΧΟΣ ΙΒ'.

ΤΟ ΕΝ ΒΡΥΞΕΛΛΑΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ.

Ἡ Βελγικὴ ἐτέλει κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἑορτὴν ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς ἀνεξαρτησίας. Λαμπρὰ καὶ ἐπίφθονος ποικίλη κοινωνικὴ ἀνάπτυξις κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα κατέστησε τὴν μικρὰν ταύτην χώραν πρότυπον πολιτείας εὐνομουμένης δι' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην. Σήμερον ἡ Βελγικὴ πρωταγωνιστεῖ ἐν ἅπασι τοῖς ἀγῶσι τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, ἡ δὲ πνευματικὴ αὐτῆς πρόοδος, ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία, ἡ ἀπολαύσις, ἡ βιομηχανία, ἡ συγκοινωνία εἶνε σημεῖα προφανῆ τῆς εὐνομίας αὐτῆς ὡς καὶ τοῦ ἀσφαλοῦς αὐτῆς μέλλοντος ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἐν ταῖς ἀλλεπαλλήλοις κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη παγκοσμίως Ἐκθέσεσιν ἡ Βελγικὴ κατέλαβε μίαν τῶν πρωτίστων θέσεων, ἐπιτυχῶς συναγωνισθεῖσα μετὰ τῶν μᾶλλον πεπολιτισμένων καὶ ὀλβούντων ἔθνῶν τῆς Εὐρώπης, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας. Καὶ ταῦτα κατώρθωσε μόνον διὰ τῆς ἐργασίας, διὰ τῆς φιλοπονίας, διὰ τῆς εὐνομίας, διὰ τῆς πίστεως εἰς τὴν ἀποστολὴν αὐτῆς, ἄνευ μεγάλων προϋπολογισμῶν, ἄνευ μεγάλης ἐκτάσεως γῆς, ἢ πολλοῦ πληθυσμοῦ, ἐν μόνον ἔχουσα ἔρρισμα καὶ ἐφῶδιον, ἐπαναλαμβάνομεν, τὴν ἠθικὴν αὐτῆς πίστιν καὶ τὴν ἐργασίαν. Ἡ ἐργασία εἶναι ὁ ἐφέστιος θεὸς τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος, ἡ ἀφετηρία τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς δυνάμεως τῶν ἔθνῶν, ἐν ἧ' ἐποχῇ τὸ δίκαιον τῆς κατακτήσεως ὄχρετο διαγραφέν ἀπὸ τοῦ κώδικος τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν· ἄλλοτε ἡ ἐργασία ἦτο ὁ κλῆρος καὶ ἡ κατάρα τοῦ κοινωνικοῦ προγεγραμ-

μένου, ἀλλ' ὁ ἡμέτερος αἰὼν ἀνεβίβασεν αὐτὴν εἰς τὴν προσήκουσαν ἠθι-
τὴν περιωπὴν ἐν τῇ συνειδήσει τῆς κοινωνίας· εἶνε ἡ εὐλογία τοῦ πολι-
τισμοῦ, ἡ πραγματοποιῶσα τὴν ἀληθῆ τῶν ἀνθρώπων ἰσότητα καὶ ἐλευ-
θερίαν.

Δὲν λέγομεν ὑπερβολὴν διίσχυριζόμενοι, ὅτι μετὰ τὴν Ἑλβετίαν ἢ Βελ-
γικὴ ἀποτελεῖ τὸν μᾶλλον πεπολιτισμένον καὶ τὸν μᾶλλον εὐνομούμενον
λαὸν τῆς Εὐρώπης· φιλοδοξία αὐτῆς δὲν εἶνε οὔτε ἡ κατάκτησις, οὔτε ἡ
πολιτικὴ ὑπεροχὴ, ἀλλ' ἡ διὰ τοῦ ποικίλου ἠθικοῦ καὶ κοινωνικοῦ συνα-
γωνισμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων πεπολιτισμένων λαῶν ἐσωτερικὴ αὐτῆς εὐνο-
μία καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ ὕψους ὄμματος τῶν ξένων σεβασμὸς τῶν ἐθνικῶν
καὶ πολιτικῶν αὐτῆς δικαίων· ὡς ἡ Ἑλβετία, οὕτω καὶ ἡ Βελγικὴ ἀμιγ-
λᾶται μετὰ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης οὐ μόνον κατὰ τὴν ὕλικὴν ἀνάπτυξιν,
ἀπόρροϊαν οὖσαν τῆς ἀγαθῆς διοικήσεως, τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς συκοι-
νωνίας, ἀλλ' ἐπίσης καὶ κατ' ἐξοχὴν κατὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴν αὐτῆς πρόο-
δον. Λαὸς ἐν ἐκπαιδευτικῇ ἀδρανείᾳ διατελῶν, προδίδει πνευματικὴν στα-
σιμότητα· ἂν ἡ ἐργασία εἶνε ἡ ἰσχὺς τῶν κοινωνιῶν, ἡ κρατύνουσα τὰς
φυσικὰς δυνάμεις ἐνὸς ἔθνους, ἡ παιδείεις εἶνε ἡ πνευματικὴ αὐτοῦ ἰσχὺς,
ἧτις καὶ μόνη δύναται, ἀποκαλύπτουσα εἰς ἓνα λαὸν τὸ μυστήριον τῆς
ἱστορικῆς αὐτοῦ ζωῆς, νὰ ἐμπνεύσῃ αὐτῷ τὰς τάσεις ἐκείνας, δι' ὧν κα-
τορθοῦται πᾶσα κοινωνικὴ εὐημερία καὶ πρόοδος.

Ἐπωφεληθεὶς τῆς εὐκαιρίας τῆς ἑορτῆς τῆς πεντηκονταετηρίδος τῆς
ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας ὁ ἐν Βρυξέλλαις ἐδρεύων βελγικὸς ἐκπαιδευτικὸς
σύλλογος ἐκάλεσε μέγα διεθνὲς παιδαγωγικὸν συνέδριον, περὶ οὗ ἀνεγρά-
φησαν ἤδη ὀλίγα ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει τοῦ «Πλάτωνος.» Ἡ σταλεῖσα
πρόσκλησις εἰς ἅπαντας τοὺς περὶ τὰ παιδαγωγικὰ ἀσχολουμένους ἐν Εὐ-
ρώπῃ καὶ ἐν Ἀμερικῇ ἐγένετο ἀποδεκτὴ· τὸ δὲ κατὰ τὰς τελευταίας τοῦ
Αὐγούστου ἡμέρας συνελθὼν ἐν Βρυξέλλαις συνέδριον ἠρίθμει διακοσίους
περίπου ἄνδρας, τὰς κορυφὰς τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης τοῦ πεπολι-
τισμένου κόσμου. Μόνη ἡ Ἑλλάς ἔλαμπεν, ἐννοεῖται, διὰ τῆς ἀπουσίας
τῆς ἀπὸ τοῦ συνεδρίου τούτου. Δὲν ἐπιθυμοῦμεν ν' ἀποτείνωμεν οἴανδῆ-
ποτε μομφὴν ἢ παρατήρησιν εἰς τοὺς ἀρμοδίους, καλῶς γνώσκοντες ὅτι
ἡ ἀδιαφορία, εἰ μὴ τι ἄλλο, εἶνε τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς καθ' ἡμᾶς
ἐποχῆς, ἧς δὲν εἶνε δυνατόν νὰ δειχθῶσιν ἀνώτεροι οἱ προϊστάμενοι τῶν
ἐν Ἑλλάδι πραγμάτων. Περιοριζόμεθα μόνον νὰ σημειώσωμεν ὧδε τὰ
κυριώτερα θέματα, περὶ ὧν ἐνησχολήθη τὸ συνέδριον τοῦτο, καὶ τὰς σπου-
δαιοτέρας ἐπ' αὐτῶν συζητήσεις, κατὰ τὰς ἐκ Βρυξελλῶν ἀνταποκρίσεις
τοῦ «Καιροῦ» τῶν Παρισίων.

Τὸ συνέδριον διηρέθη εἰς ἕξ τμήματα, συνεργόμενα καθ' ἑκάστην πρῶταν καὶ ἀσχολούμενα περὶ πάντων τῶν ἐκπαιδευτικῶν θεμάτων, περὶ τῶν μεθόδων, ὡς καὶ περὶ τοῦ ὕλικου ὀργανισμοῦ τῶν σχολείων. Τὰ δὲ συζητηθέντα θέματα ἐν ταῖς γενικαῖς συνελεύσεσιν ἦσαν τὰ ἀκόλουθα :

»1ον) Τίς ὁ σκοπός, ὃν δέον ν' ἀκολουθήσῃ ὁ νομοθέτης, ἐν τῇ συντάξει τοῦ προγράμματος τῆς πρώτης ἐκπαιδεύσεως; ἡ πρόσκτησις ὠρισμένων γνώσεων, ἡ ἡ δλοσχερῆς καλλιέργεια τῶν φυσικῶν, πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἰδιοτήτων;

»Τί δέον νὰ πράξῃ τὸ προκαταρκτικὸν σχολεῖον, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ λαοῦ ἀνατροφὴν;

»2ον) Τὰ προγράμματα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως δέον νὰ ἦνε ἀνάλογα πρὸς τὰς ἀνωτάτας εἰδικὰς σπουδὰς, ἐφ' ἃς ἕκαστος μαθητῆς εἶνε προωρισμένος, ἡ δέον νὰ συντάσσωνται πρὸς τὸν σκοπὸν πλήρους προκαταρκτικῆς μορφώσεως, χρησίμου εἰς ἀπάσας τὰς εἰδικὰς σπουδὰς;

»Κατὰ ποίαν ἀναλογίαν δέον νὰ διανέμηται ὁ χρόνος μεταξὺ τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν γραμματικὴν μόρφωσιν καὶ τῶν ἀφορῶν τῶν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν;

»Κατὰ ποίαν ἀναλογίαν δέον νὰ διανέμηται ὁ εἰς τὴν γραμματικὴν μόρφωσιν ἀφιερωμένος χρόνος μεταξὺ τῆς σπουδῆς τῆς μητρικῆς γλώσσης, τῶν νεωτέρων ξένων γλωσσῶν καὶ τῶν ἀρχαίων;

»3ον) Τὰ ἀνώτατα σχολεῖα πρέπει νὰ περιορισθῶσιν εἰς τὴν κτῆσιν μόνον προσόντων χρησίμων πρὸς τι ἐπάγγελμα;

»Αἱ πανεπιστημιακαὶ σπουδαὶ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ὠρισμένοι νὰ διαχύσωσιν εἰς τὰς ἀνωτάτας κοινωνικὰς τάξεις τοὺς οὐσιώδεις ὀρισμοὺς πασῶν τῶν ἐπιστημῶν, καὶ νὰ συντελέσωσιν οὕτως εἰς τὴν καθολικὴν ἀνατροφὴν τοῦ ἔθνους;

»Εἶνε ὠφέλιμος, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς προόδου τῶν ἐπιστημῶν, ἡ ὀργάνωσις τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν ἐκτὸς τοῦ προγράμματος τῶν σημερινῶν σπουδῶν τῶν ἐν τοῖς πανεπιστημίοις; Πῶς θὰ ἦτο κατάλληλος ἡ ὀργάνωσις αὐτῶν;

»4ον) Τίς θὰ ἦτο ἡ κρείττων ὀργάνωσις τῶν ἀκαδημειῶν ἢ τῶν σχολείων τῆς ἰχνογραφίας, ὅπως ἡ τέχνη, ἐν τῷ συμφέροντι τῶν πολλῶν, δύναται νὰ τελεῖ τὴν ἐκπαιδευτικὴν αὐτῆς ἀποστολὴν; Ἐρευνα τοῦ ζητήματος ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἰχνογραφίας ἐν τοῖς σχολείοις τῆς μέσης καὶ κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως, τοῖς τεχνολογικοῖς καὶ βιομηχανικοῖς παντὸς βαθμοῦ δι' ἀμφοτέρα τὰ φύλα;

»5ον) Ὅποιας ὑπηρεσίας δύνανται νὰ παράσχωσιν εἰς τὸν στρατὸν τὰ σχολεῖα, ἐν τοῖς διαφόροις αὐτῶν βαθμοῖς, τὰ σχολεῖα τῶν ἐφήβων καὶ αἱ ἐργατικαὶ ἐταιρεῖαι;

«Ὅποιας ὑπηρεσίας δύναται νὰ παράσχη ὁ στρατὸς εἰς τὴν καθολικὴν ἐκπαίδευσιν ;»

Ἐκαστον τῶν ζητημάτων ἀπησχόλησε μίαν συνεδρίασιν.

Ἐκτὴ δὲ συνεδρίασις ἀφιερώθη εἰς τὰ ζητήματα τῆς ὑγιεινῆς. Τοῦ προγράμματος τούτου ἀνακοινωθέντες πρό τινων μηνῶν εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους, ἀπηυθύνθη εἰς τὸ συνέδριον σημαντικὸς ἀριθμὸς προεισαγωγικῶν ὑπομνημάτων, ἱκανῶν ν' ἀποτελέσωσι τόμον ἐλόκληρον, ὅστις διενεμήθη εἰς ἅπαντα τὰ μέλη, ὅμα τῇ ἀφίξει αὐτῶν εἰς Βρυξέλλας.

Ἡ εἰσαγωγικὴ συνεδρίασις ἐγένετο ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Ἀθηναίου· διέπρεπε τὸ ὄρατον φῶλον μεταξὺ τῶν θεατῶν, ὡς καὶ μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ συνεδρίου. Ὁ πρόεδρος, Couvreur, ἐν ἀξιοσημειώτῳ λόγῳ, ἐξήγησε τὰ αἷτια, εἰς ἃ ὤφειλετο ἡ μεγάλη ἐπιτυχία τοῦ συνεδρίου. Ἡ ἐπιτυχία αὕτη ὀφείλεται εἰς τὸν ζῆλον, μεθ' οὗ, ἀπό τινος, χρόνου, ἡ δημοσία γνώμη ὅλων τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν μετὰ ζήλου ἐργάζεται πρὸς τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐχρηάσθη χρόνος καὶ μεγάλαι προσπάθειαι πρὸς ἐξέγερσιν τῶν αἰσθημάτων τούτων· σήμερον δὲ ὑφίσταται ἤδη τὸ ρεῦμα, τὰ πάντα μεθ' ἑαυτοῦ παρασύρον. Τὸ εὐεργέτημα τοῦτο ὀφείλομεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς δημοκρατίας. Ἐν κοινωνικῇ καταστάσει, ἐν ἣ ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων αὐτόκλητος κρίνει τὰ δυσκολώτατα προβλήματα, ἅτινα ἄλλοτε ἀπησχόλουν μόνον τοὺς πολιτευτὰς καὶ τοὺς φιλοσόφους, ἡ ἐσωτερικὴ τάξις, ἡ δημοσία ἀσφάλεια, ἡ ὑλικὴ εὐμάρεια, αὕτη τοῦ ἔθνους ἡ ὑπαρξίς ἀπαιτοῦσι τὸν φωτισμὸν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν.

Διὰ τοῦ λόγου τούτου, ὃν ἐν περιλήψει δημοσιεύομεν ὧδε, ὡς καὶ διὰ τινος προσφωνήσεως πρὸς τὰ μέλη τοῦ συνεδρίου, ἀπαγγελθείσης ὑπὸ τοῦ Βέλγου ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, τοῦ καὶ ἐπιτίμου προέδρου τοῦ συνεδρίου, ὡς καὶ διὰ τινος ἱστορικῆς ἀφηγήσεως περὶ τῆς ὀργανώσεως αὐτοῦ, γενομένης ὑπὸ τοῦ κ. **Buls**, γενικοῦ γραμματέως, ἔσχε πέρασ ἡ πρώτη αὕτη συνεδρίασις.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ, ὁ κ. **Salicis**, προγυμναστῆς ἐν τῇ πολυτεχνικῇ σχολῇ καὶ διευθυντῆς ἐτέρας τινὸς σχολῆς ἐν Παρισίοις, ἀνέγνω οὐσιώδη ἐργασίαν περὶ τῆς ἀτελείας τῆς πρώτης ἐν ἰσχύϊ νῦν παιδείσεως. Ἐπὶ πέντε ἑκατομμυρίων παιδίων, εἶπεν, ἐν ἑκατομμύριον μόλις δύναται νὰ ἔχη ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς μέσης παιδείσεως· διότι αἱ ἀνάγκαι τοῦ βίου δὲν ἐπιτρέπουσιν εἰς τὰ τέσσαρα ἄλλα ἑκατομμύρια ν' ἀποκτήσωσιν αὐτὴν, καὶ ἐν τούτοις τὰ τέσσαρα ταῦτα ἑκατομμύρια ἀνατρέφονται ἐν τοῖς προ-

καταρκτικοῖς σχολείοις, ὥσει ἔμελλον νὰ καταλάβωσιν ἀνωτέραν τινὰ κοινωνικὴν κατάστασιν. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε πολὺπλοκος, εἶνε πνεῦμα, συνείδησις, ζῶον. Λοιπὸν, τὸ ζωϊκὸν αὐτοῦ μέρος, τὸ φυσικὸν παραμελεῖται ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν τῇ προκαταρκτικῇ ἐκπαιδεύσει. Ἐπὶ ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ἔτη παράλυσαι τὴν φυσικὴν δραστηριότητα τοῦ παιδός, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ καταστῇ ἡμέραν τινὰ ἐργάτης, καταδικάζοντες αὐτὸ νὰ διέρχεται τὸν βίον του ἐφ' ἐνὸς θρόνιου, ἀπαιτοῦσι δ' ἀκολούθως νὰ ὑπομένῃ τὰς τραχύτητας τῆς ἐργασίας ἐπὶ δέκα ἢ δώδεκα ὥρας καθ' ἑκάστην, ὅ,περ δὲν δύναται νὰ πράξῃ, διότι ὁ ἄνθρωπος εἶνε φύσει ἀμελής, καθιστάμενος βέκτης, μόνον ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἰδιαιτέρων ἠθῶν, ἅτινα δέον νὰ ἐφαρμοσθῶσι πρὸς ἀνάπτυξιν τούτων ἐν αὐτῷ διὰ τῆς ἀνατροφῆς.

Ἐπὶ τέλους ὁ κ. Salicis συνεπέρασεν ὅπως ἡ κοινωνία μεριμνήσῃ περὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἥττον μεταφυσικῶς. Ὑπάρχει κατεπείγουσα ἀνάγκη μεγάλης σχολικῆς ἐξελίξεως. Ἡ ἐν χρήσει ἀνάγνωσις, γραφὴ εὐανάγνωστος, ἐπαρκὴς ὀρθογραφία, ἡ γνῶσις τῶν μέτρων καὶ σταθμῶν τοῦ τόπου· μαθήματά τινα ἠθικῆς, ἴση θρησκεία εἶνε ἀναγκαῖα, ἀρχαί τινες ἱστορίας καὶ γεωγραφίας, τί ἄλλο ἀπαιτεῖται ἀπὸ τοῦ παιδός ἐξερχομένου ἀπὸ τοῦ προκαταρκτικοῦ σχολείου; τὸ δὲ πρόγραμμα τοῦτο θὰ ἐπῆρκει εἰς τὴν παιδαγωγικὴν διδασκαλίαν. Θὰ ἀπηρτεῖτο μόνον νὰ προστεθῇ ἢ διὰ τῶν χειρῶν διδασκαλία. Διὰ τὸ πριόνισμα, ροκάνισμα, τὸ τὸρννευμα, δι' ὅλας τὰς ἐργασίας ἐνὶ λόγῳ, ὑπάρχουσιν ἀρχαὶ στοιχειώδεις, πανταχοῦ αἱ αὐταί, ἐφαρμόσιμοι εἰς ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα, αὐταὶ δὲ πρέπει νὰ διδάσκωνται ἐν τοῖς σχολείοις, ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς σήμερινῆς διδασκαλίας.

Ἡ ἰδέα αὕτη, ἀπόρροια καθαρᾶς θεωρίας, ἔσχε τὴν πρώτην αὐτῆς πρακτικὴν ἐφαρμογὴν ἐν τινι σχολῇ τῶν Παρισίων, ἐν ὁδῷ Τουρνεφορτίου. Παρατηρήθη ἐνταῦθα, ὅτι αἱ διὰ τῆς χειρὸς τελούμεναι ἐργασίαι, δι' ὧν τὸ παιδίον ἐξοικειοῦται μετὰ τῶν μόχθων τῆς ἐργατικῆς μαθητείας (apprentissage), κατ' οὐδὲν βλάπτουσι τὴν παιδαγωγικὴν διδασκαλίαν. Ἀποτριετίας τῶνόντι, ἐξ εἰκοσιπέντε σχολείων τοῦ πέμπτου διαμερίσματος τῶν Παρισίων, τὸ τῆς ὁδοῦ Τουρνεφορτίου εἶνε τὸ συνηθέστερον διακρινόμενον ἐν τοῖς συναγωνισμοῖς.

Εἶτα ὁ κ. Sluys, διευθυντῆς προτύπου ἐν Βρυξέλλαις σχολείου, ἀπεφάνθη κατὰ τῆς θεωρίας τῆς προκαταρκτικῆς διδασκαλίας, τῆς σκοπούσης εἰς τὴν κτῆσιν ὀρισμένων γνώσεων. Ἐπιστεύθη ἐπὶ παραδείγματι, ὅτι ἐξήρκει νὰ γινώσκῃ ὁ λαὸς ν' ἀναγινώσκῃ, ἵνα διδαχθῇ διὰ τῶν βιβλίων καὶ τῶν ἐφημερίδων. Ὁ χωρικὸς καὶ ὁ ἐργάτης, κατόπιν ἐργασίας

δέκα, δώδεκα, δεκαπέντε ὥρων, δὲν λαμβάνουσι βιβλίον πρὸς ἀνάπαυσιν ἀπὸ τοῦ σωματικοῦ αὐτῶν καμάτου. Τὸ προκαταρκτικὸν σχολεῖον, καθαρῶς εἰς τὴν χρησιμότητα σκοποῦν, ἄγει μοιραίως εἰς τὴν ἀνεπιτηδειότητα διὰ τὰ δεδιδαγμένα ἐν τῷ σχολείῳ τούτῳ πράγματα. Αἱ πρῶτοι γνώσεις δὲν ἀπομένουσιν ἐν νεαρῷ ἐγκεφάλῳ. Γυρνῶντι δέ, ὅ,τι ἔσται δι' αὐτὸν ἀναγκαῖον ἐν τῷ βίῳ, ὅταν ἀνδρωθῆ, δὲν ἐνδιαφέρει τὸ παιδίον. Οὐδὲν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ δέον νὰ θεωρηθῆ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ὠφελείας, ἣτις πρέπει νὰ ἀπασχοληθῆ μόνον εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ παιδός. Ὁ Fröbel ἐπραγματοποίησε τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐν τοῖς παιδοκηπτοῖς αὐτοῦ (Kindergarten)· ὁ δὲ ἐκπαιδευτικὸς βελγικὸς σύλλογος προσεπάθησε νὰ τὸ πραγματοποιήσῃ ἐν τῷ προκαταρκτικῷ σχολείῳ, τῷ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν διατελοῦντι τοῦ κ. Sluys.

Αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις εἶνε ἔμφυτοι, πρόκειται δὲ νὰ καταστῶσιν ἱκαναὶ εἰς βλάστησιν. Τὸ δ' ἄριστον τῶν πρὸς τοῦτο μέσων εἶνε ἡ ἐνέργεια τῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων, ὧν ὑφίσταται ἀνάγκη δημιουργίας. Πόσον δ' αὐταὶ εἶνε ἰσχυρά, καταφαίνεται ἐκ τῆς συγκρίσεως, ἐπὶ παραδείγματι, τέκνου τινὸς χωρικοῦ δωδεκαετοῦς, πρὸς ἑπταετὲς τέκνον ἀστοῦ τῶν πόλεων. Τὸ πρῶτον, ἀνατεθραμμένον ἐν κόσμῳ ἰδεῶν πενιχροτάτῳ, εἶνε ἡσσον ἀνεπτυγμένον τοῦ δευτέρου, τὸ ὁποῖον ἔζησε περικυκλωμένον ὑπὸ μυρίων ἀντικειμένων, ἅτινα ἐξήσκησαν τὴν περιέργειάν του, καὶ ἅτινα ἠρμηνεύθησαν εἰς αὐτό. Πρὸς τούτοις, ἅπαντα τὰ πρόσωπα τὰ παρακολουθοῦντα πᾶν τὸ ἀφορῶν εἰς τὰ τῆς ἀνατροφῆς, γινώσκουσιν ὅποσον εἶνε ἀνώτεροι αἱ ιδιότητες τῶν κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Fröbel ἀνατεθραμμένων παιδῶν. Ἡ θεμελιώδης λοιπὸν ἰδέα τοῦ λόγου τοῦ ἀγορεύσαντος ἦτο, ὅτι ἡ πνευματικὴ τῶν παιδῶν καλλιέργεια πρέπει νὰ ᾔνε ὀλοκληρωτικὴ, ἡ δὲ μέθοδος ἡ ἄμεσος ὑπὸ τῶν παιδῶν παρατήρησις τῶν πραγμάτων.

Ἐπὶ τέλους, κατὰ τὴν λήξιν τῆς συνεδριάσεως, ὁ κ. Pisko, διευθυντῆς τοῦ ἐν Βιέννῃ ἀνωτέρου πραγματικοῦ σχολείου (Realschule) ἀνέπτυξε τὰ ἀκόλουθα τρία ζητήματα: 1ον πᾶν τὸ διδασκόμενον εἰς τὸ παιδίον πρέπει νὰ κατανοῆται τελείως ὑπ' αὐτοῦ· 2ον δὲν πρέπει μόνον νὰ διδάσκηται εἰς αὐτὸ ἡ ἀλήθεια, ἀλλὰ καὶ ἡ μέθοδος πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας· 3ον ἡ διδασκαλία τοῦ παιδίου πρέπει νὰ ἄρχηται διὰ τῆς διδασκαλίας παντὸς τοῦ περιβάλλοντος αὐτό, οὐχὶ δὲ τῶν συμβαινόντων ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἀφρικῆς, ἐπὶ παραδείγματι, τοῦ περιβάλλοντος αὐτὸ σχολείου καὶ κήπου. Οὕτως ἐν τῇ πολιτικῇ πρέπει νὰ ἐρμηνεύηται εἰς αὐτὸ ὁ δῆμος, ἐνθα ζῆ, καὶ οἱ διέποντες αὐτὸν θεσμοί· κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐθισθῆ νὰ τὸν ἀγαπᾷ· ὁ δὲ δῆμος θὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ἀγάπην τοῦ ἔθνους, καὶ τοῦτο τὴν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ δευτέρα συνεδρίασις ὑπῆρξε πολλῶ μᾶλλον τῆς πρώτης ἐνδιαφερούσα. Τὰ θέματα, τὰ ὅποια ἔμελλον νὰ συζητηθῶσιν, ἦσαν τὰ ἀκόλουθα:

«Τὰ προγράμματα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως δέον νὰ ἦνε ἀνάλογα πρὸς τὰς ἀνωτάτας εἰδικὰς σπουδὰς, ἐφ' ἃς ἕκαστος μαθητῆς εἶνε προωρισμένος, ἢ δέον νὰ συγτάσσωνται πρὸς τὸν σκοπὸν πλήρους μορφώσεως, χρησίμου εἰς ἀπάσας τὰς εἰδικὰς σπουδὰς;

«Κατὰ ποίαν ἀναλογίαν δέον νὰ διανέμηται ὁ χρόνος μεταξὺ τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν γραμματικὴν παιδείαν καὶ τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν;

«Κατὰ ποίαν ἀναλογίαν δέον νὰ δινέμηται ὁ εἰς τὴν γραμματικὴν μόρφωσιν ἀφιερωμένος χρόνος μεταξὺ τῆς σπουδῆς τῆς μητρικῆς γλώσσης, τῶν νεωτέρων γλωσσῶν καὶ τῶν ἀρχαίων;»

Τὰ δύο ταῦτα τελευταῖα ζητήματα ἀφορῶσιν εἰς τὴν θέσιν, ἣν δέον νὰ καταλάβωσιν ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει αἱ νεώτεραι γλώσσαι, ἐπὶ τούτου δὲ τοῦ ἀντικειμένου παρῆλθεν ἅπασα ἡ συνεδρίασις. Δύο σχολαὶ ἐπάλχιον: ἡ κλασικὴ σχολή, ἣτις ζητεῖ, ὅπως αἱ ἀρχαῖαι γλώσσαι τηρήσωσι τὴν μέχρι τοῦδε ὑφισταμένην ὑπεροχὴν αὐτῶν ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει, καὶ ἡ πραγματικὴ λεγομένη σχολή (εἰ καὶ δὲν παραδέχεται αὕτη τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον, ὡς ἀνακριθεῖ καὶ περιφρονητικόν), καὶ ἣτις ζητεῖ τὴν πλήρη κατάργησιν ἢ τοῦλάχιστον τὸν περιορισμὸν αὐτῶν. Ὑπὸ τὰ χειροκροτήματα τῆς πλειονοψηφίας τοῦ συνεδρίου, οἱ ῥήτορες αὐτῆς προσέβαλον βιαίως τὴν ὑπεροχὴν τῆς λατινικῆς ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει, σχεδὸν δ' εἶπειν ἐθανάτωσαν τὴν ἑλληνικὴν.

Ὁ Ῥώσος μυστικὸς σύμβουλος de Heesen, ἀπεσταλμένος τοῦ ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ρωσικοῦ ὑπουργείου, παρέσχεν ἐνδιαφερούσας τινὰς πληροφορίες, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς ἐρευνάν τινα, ἣν ἡ ρωσικὴ κυβέρνησις διέταξεν ἐν ἔτει 1871 ἐν διαφόροις χώραις τῆς Εὐρώπης, ἐνθα ὑφίστανται ἐκπαιδευτήρια κλασικὰ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἐν οἷς οἱ μαθηταὶ λαμβάνουσι τελείαν ἐκπαιδεύσιν, καὶ δευτερεύοντα εἰδικὰ σχολεῖα, ἐν οἷς ἡ διδασκαλία τῶν ἐπιστημῶν πρωτεύει, ἰδίως ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν. Ἡ ρωσικὴ κυβέρνησις ἐπεθύμει νὰ μάθῃ πῶς οἱ μαθηταί, οἱ ἐκ τῶν δύο τούτων σχολείων ἐξερχόμενοι, ἦσαν ἱκανοὶ εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῶν ἀνωτάτων τεχνικῶν σπουδῶν. Ἐκ διαφόρων γεγονότων, τὰ ὅποια ὁ Ῥώσος ἀντιπρόσωπος ἤρυστο ἐκ τῆς ἐρέυνης ταύτης, ἐξήγετο τὸ συμπέρασμα, ὅτι, κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη, αἱ κλάσεις τῶν εἰδικῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως ὑπερτεροῦσιν ἐπὶ τῶν κλάσεων τῶν κλασικῶν, ἀλλ' ὅτι ἀκολουθῶς ταῦτα ὑπερτεροῦσι, διότι οἱ ἐν αὐτοῖς ἐκπαιδευθέν-

τες μαθηταὶ ἔσχον κρείττονα πνευματικὴν προπαρασκευήν. Ἐπεκαλέσθη τὴν γνώμην πολλῶν σοφῶν τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Ἑλβετίας, τῆς Βελγικῆς καὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, οἵτινες προτιμῶσι διὰ τὰς ἀνωτάτας τεχνικὰς σπουδὰς τοὺς μαθητὰς τῶν κλασικῶν ἀπὸ τοὺς τῶν πραγματικῶν σχολείων. Ἀνέφερον ἐπίσης τὴν γνώμην δύο πρώην Γερμανῶν ὑπουργῶν, ἐπικυρούντων ὅτι οἱ μαθηταὶ τῶν γυμνασίων (κλασικῶν σχολείων) ἐδείκνυντο ἰκανώτεροι ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν οἰκονομικῶν καὶ τοῦ ἐμπορίου, ἢ οἱ μαθηταὶ τῶν πραγματικῶν σχολείων.

Οὕτω κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐν αὐτῷ τῷ συμφέροντι τῶν ἀνωτάτων τεχνικῶν σπουδῶν, ἐν μόνον εἶδος ὑπάρχει μέσης ἐκπαιδεύσεως· ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις αὕτη δεόν νὰ ᾖ κλασική, ὅτι πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς προπαρασκευῆς εἰς τὰς ἀνωτάτας τεχνικὰς σπουδὰς δεόν νὰ δημιουργηθῶσιν ἐν τοῖς σχολείοις τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως τμήματα τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν, ὅτι δεόν νὰ καταστῇ ὑποχρεωτικὴ ἡ διδασκαλία τῆς ἰχνογραφίας, καὶ ὅτι ἵνα προσελκυσθῶσιν οἱ μαθηταὶ τῶν κλασικῶν σχολείων εἰς τὰς ἀνωτάτας τεχνικὰς σχολὰς, δεόν νὰ δημιουργηθῇ εἰδικόν τι δι' αὐτὰς δίπλωμα.

Ὁ κ. Vanderkindere, καθηγητῆς τοῦ τῶν Βρυξελλῶν πανεπιστημίου, ἀποφαίνεται μετ' ἐνεργείας ὑπὲρ τῆς περιορισμένης διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν.

«Ἐρρέθη, λέγει, ὅτι σκοπὸς τῆς ἀνατροφῆς εἶνε ἡ διάπλασις ἀνθρώπων. Πιστεύω δὲ ὅτι ἡ ἀποστολὴ αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν. Ἄλλ' εἰς τίνων ἀνθρώπων τὴν διάπλασιν σκοπεῖ; προφανῶς, ἀνθρώπων ἰκανῶν νὰ τελέσωσι τὸ ἔργον αὐτῶν ὡς πολιτῶν ἐν τῇ νεωτέρᾳ κοινωνίᾳ, ἐνὶ λόγῳ νεωτερικῶν ἀνθρώπων; καὶ τί ἐστὶ νεωτερικὸς ἄνθρωπος; Κατ' ἐμὴν γνώμην, εἶνε τὸ συμπέρασμα καὶ ὁ καρπὸς ὅλων τῶν παρεληθόντων αἰώνων. Τὸ ἰδεῶδες τοῦ νεωτέρου ἀνθρώπου θὰ ᾖ λοιπὸν ἐκεῖνος ὅστις ἤθελε συμπεριλάβει ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ του τὴν γνῶσιν πάσης γενομένης πείρας ὑπὸ τῆς ἀνθρωπότητος. Προφανῶς, δὲν εἶνε δυνατόν ν' ἀπαιτήσῃ τις ἀπὸ τῆς διδασκαλίας νὰ παράσχῃ τὴν γνῶσιν ταύτην. Ἐπρεπε νὰ περιορισθῇ αὕτη, ἐκλέγουσα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος τὰς ἐποχὰς, αἵτινες μᾶλλον συνετέλεσαν εἰς τὸν πολιτισμὸν. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον προσηλοῦντο εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ἀλλὰ σήμερον κατέστη ἀναπόφευκτος ἡ ἐνασχόλησις περὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Δύο μεγάλα γεγονότα ἔρχουσι καθ' ὅλον τὸν δέκατον ἑνατον αἰῶνα, ἡ ἄπειρος ἀνάπτυξις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἡ θυμασίᾳ ἐπέκτασις τῶν διεθνῶν σχέσεων· κατέστη δὲ ἀδύνα-

τον νὰ μὴ ληφθῶσι ταῦτα ὑπ' ὄψει ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. Εἶνε ἀδύνατον, ὅπως αἱ ἀπειροὶ πρόοδοι τῆς ἐπιστήμης διατελῶσιν ἄγνωστοὶ ὑπὸ τῶν παιδῶν, καὶ μὴ κατέχη αὕτη ἐν τῇ ἀνατροφῇ θέσιν ἀνταποκρινομένην πρὸς ἐκείνην, ἣν κατέχει ἐν τῷ κόσμῳ. Εἶνε ἀδύνατον ἐπίσης νὰ ἀγνοῶνται ὑπὸ τῶν παιδῶν τὰ ἀναπόφευκτα μέσα τῶν διεθνῶν σχέσεων, αἵτινες τοσοῦτον ἀνεπτύχθησαν ἐσχάτως, τουτέστιν αἱ γλώσσαι τῶν πρώτων πεπολιτισμένων ἐθνῶν.

«Τὸ μὴ λαμβάνειν ὑπ' ὄψει τὸ διπλοῦν τοῦτο γεγονός σημαίνει ἐπιμονὴν ἀδιέξοδον. Ἐγένοντο ἀπόπειραι ἐν Βελγικῇ πρὸς λύσιν τοῦ προβλήματος τούτου, ἀλλ' ἤρκεσθησαν νὰ προσθέσωσι μόνον νέαν ὕλην εἰς τὰ ἀρχαῖα προγράμματα, ἅτινα τοσοῦτον ὑπερμέτρως ηὔξηθησαν. Τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ὑπῆρξεν ἱκανοποιητικόν, καθ' ἕκαστον δ' ἔτος βλέπω ἐπὶ τῶν θρονίων τοῦ σχολείου ἑκατοντάδας νεανίσκων, οἵτινες εἶνε ἡ ζῶσα ἀπόδειξις τοῦ φαύλου τούτου συστήματος. Ἀπαιτεῖται τελεία μεταβολή. Ἄλλοτε ἐγίνωσκον τὰ λατινικά, καὶ... ἴσως καὶ τὰ ἑλληνικά! ἀλλὰ δὲν ἐγίνωσκόν τι ἄλλο. Σήμερον δὲ ἀγνοοῦσι καὶ τὰ ἑλληνικά καὶ τὰ λατινικά, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἀγνοοῦσι τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς ξένας γλώσσας. Ἐχουσιν ἐξωτερικόν τι μόνον περίχρισμα, ἀλλὰ πράγματι οὐδὲν γινώσκουσιν.

«Οὐδὲν ἔχω ἰδιαίτερον κατὰ τῆς λατινικῆς γλώσσης μῖσος· τοῦναντίον, οὐδεὶς μᾶλλον ἐμοῦ θαυμάζει αὐτήν. Ἄλλ' ὡς μάθωσι καλῶς ὅτι, ἂν ἡ μελέτη τῆς ἀρχαιότητος εἶνε τὸ κάλλιστον τῶν μέσων τῆς μορφώσεως ἀνθρώπων, δὲν ἐξαρκεῖ, πρὸς γνῶσιν τῆς ἀρχαιότητος, ἡ σπουδὴ τῆς λατινικῆς φιλολογίας καὶ γραμματικῆς. Πρὸς κατανόησιν τῆς ἀρχαιότητος ἀπαιτεῖται ἐν πρώτοις ἡ ἐκμάθησις τῆς γερμανικῆς γλώσσης, διότι μόνον διὰ τῶν ἀπειραρίθμων ἐργασιῶν τῆς γερμανικῆς κριτικῆς ἀπεκαλύφθη ἡμῖν ἡ ἐποχὴ ἐκείνη, καὶ δι' αὐτῆς μόνον πρέπει νὰ ἀρχίσῃ τις. Ἐκτὸς τούτου, εἶνε βέβαιον ὅτι ἡ μελέτη τῆς ἀρχαιότητος εἶνε οὕτω δραστικὴ πρὸς μόρφωσιν ἀνθρώπων; Τοῦτο εἶνε ὡραία φράσις. Ἀλλὰ δὲν αἰσθάνεσθε ἑαυτοὺς ἐπιφυλακτικοὺς ὡς πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦτο, ἀπὸ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὸ ἐπρέσβευσεν αἰείποτε ἡ ἐκκλησία, καὶ ὅτι αὕτη αἰείποτε ἐδίδασκε τὰ λατινικά; Ἀπασαὶ αἱ νεώτεραι γλώσσαι εἶνε αἰρετικαὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, κυκλοφορεῖ ἐν αὐταῖς τὸ νεώτερον πνεῦμα, ἐνῶ τὰ ἑλληνικά καὶ τὰ λατινικά οὐδὲν ἔχουσι τὸ ἐπαναστατικόν, ἀπέθανε δὲ τὸ πνεῦμα αὐτῶν, μὴ δυνάμενον πλέον νὰ συγκινήσῃ τὰ πνεύματα. Δὲν ἀρνοῦμαι τὴν ἐξοχότητα τῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ τὴν ὑψηλὴν αὐτῆς παιδαγωγικὴν ἀξίαν, ἀλλὰ πιστεύω ὅτι ἡ ὑπεροχὴ ἐνέκειτο ἐν τῇ μεθό-

δω, καὶ οὐχὶ προφανῶς ἐν τῇ γλώσσῃ. Ἄν δὲ ἡ μέθοδος αὕτη ἐφηρομόζετο εἰς ἄλλας γλώσσας καὶ κοινωνίας, νομίζω ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο τὸ αὐτό.

« Συμπεραίνω λοιπόν, ὅτι πρέπει νὰ δοθῇ εὐρεῖα θέσις εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ εἰς τὰς λαλουμένας γλώσσας. Φρονῶ ὅτι ἡ μέση ἐκπαίδευσις ὄφελε ν' ἄρχεται διὰ τῆς σπουδῆς ζώσης τινὸς γλώσσης. Νεωτέρα γλῶσσα ἤθελε παρουσιάσει ὀλιγωτέρας δυσχερείας ἢ ἀρχαία τις, διότι ὁ κόσμος, ὃν αὕτη ἀντανακλά, εἶνε γνωστὸς κόσμος, καὶ αἱ ἰδέαι αὐτῆς ἐκφράζονται, σύγχρονοι ἰδέαι.

« Οἱ παῖδες οὐδέποτε εἶνε νέοι, ὅπως μάθωσι νὰ παρατηρῶσι· λοιπὸν οὐδὲν ὀδηγεῖ αὐτοὺς μᾶλλον πρὸς τὴν παρατήρησιν, ἢ αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι, παρ' αἷς τὰ πάντα ἀπορρέουσιν ἀπὸ τῆς παρατηρήσεως.

« Μέμφονται ἡμᾶς, περατοῖ τὸν λόγον του ὁ ἀγορεύων, ὅτι εἴμεθα πραγματισταί. Ἄλλὰ τί τὸ προσφορώτερον ὅπως ἀνέλθῃ τις εἰς τὸ ἰδεῶδες, ἢ ἡ ἐπιστήμη ἢ ἀνερευνῶσα τὰ βάθη τοῦ οὐρανοῦ; Τίς θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ἡ ἐπιστήμη, ἡ ἀποκαλύπτουσα ἡμῖν τὰ μυστήρια τῆς φυσιολογίας, δὲν ἔχει τοσοῦτον ἰδανισμόν, ὅσον ἡ ἐπιστήμη, ἡ περιοριζομένη εἰς τὴν μελέτην τῶν λόγων ἐπὶ τῶν συνθέσεων τῶν ἀρχαίων; Ἐλέγχουσιν ἡμᾶς ἐπίσης ὅτι εἴμεθα χρησιμοθηραί. Θεέ μου, τὸ ὁμολογοῦμεν, ἀγωνιζόμεθα νὰ καταστήσωμεν τὴν ἀνατροφὴν ὅσον τὸ δυνατόν χρησίμον εἰς τὸν λαμβάνοντα αὐτὴν ἄνθρωπον καὶ εἰς τὸν τόπον, εἰς ὃν οὗτος ἀνήκει. »

Ὁ κ. Steinhart, διευθυντῆς πραγματικῆς τινὸς σχολεῖου ἐν Γερμανίᾳ, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων λέγει, ὅτι « τὸ πραγματικὸν σχολεῖον ἀντιπροσωπεύει ἀνάγκην ἐν τῇ νεωτέρᾳ κοινωνίᾳ, καὶ κατέστη ἐπιστημονικὸν σχολεῖον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ γυμνάσια, φαίνεται δὲ ὑποδεέστερον μόνον, καθ' ὅτι οἱ ἐξ αὐτοῦ ἐξερχόμενοι μαθηταὶ δὲν ἔχουσι τὰ αὐτὰ δικαιώματα μετὰ τῶν μαθητῶν τῶν γυμνασίων. Ἐπὶ τέλους δ' ἐκφράζει τὴν εὐχὴν νὰ συσταθῶσι τοῦ λοιποῦ ἐν ἐκάστη πόλει δύο σχολεῖα, ἐν πραγματικὸν καὶ ἐν γυμνάσιον, παρέχοντα εἰς τοὺς μαθητάς των τὰ αὐτὰ δικαιώματα ἐν ταῖς ἐξετάσεσιν. Ἐν ἀνάγκῃ δὲ ταῦτα ἠδύνατο νὰ ἔχουσι τὸν αὐτὸν διευθυντήν, εἰ καὶ θὰ ἦτο προτιμώτερον ἕκαστον αὐτῶν νὰ ἔχῃ ἴδιον.

Ὁ κ. Rheims, διευθυντῆς παιδαγωγικοῦ καθιδρύματος ἐν Παρισίοις, ἀπεσταλμένος τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, ἀποφαίνεται ὑπὲρ τῆς πλήρους μέσης ἐκπαιδεύσεως. Ἡ εἰδικὴ διδασκαλία ἤθελε δημιουργήσῃ ἐν τῇ νεότητι τόσας κατηγορίας, ὅσους προτίθεται αὕτη διαφόρους σκοποὺς καὶ

ἤθελεν ἀναπτύξει ἐν ἐκάστη τὸ πνεῦμα τῆς ἀποκλειστικότητος.

Ὁ κ. Koriscal, καθηγητῆς ἐν τῷ πολυτεχνικῷ σχολείῳ τῆς Πράγης, λαλεῖ ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα. Ἐν καιρῷ τῆς ἀνατροφῆς, λέγει, τοῦ παιδός, δυσχερὲς νὰ μαντευθῆ ἡ ἀληθῆς κλίσις αὐτοῦ. Πρέπει λοιπὸν νὰ δοθῆ αὐτῷ δλόκληρος ἀνατροφή.

Ὁ κ. Brins, καθηγητῆς ἐν τῷ ἐλευθέρῳ τῶν Βρυξελλῶν πανεπιστημίῳ, λέγει ὅτι δὲν ζητεῖται ἡ κατάργησις τῆς σπουδῆς τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν· ἀλλ' ὅτι, ἐνῶ ἡ διδασκαλία ἐβασίζετο ἄλλοτε ἐπὶ τῶν σπουδῶν τούτων, ζητεῖται σήμερον ἡ θεμελίωσις αὐτῆς ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως τοῦ περιβάλλοντος ἡμᾶς κόσμου. Λέγουσιν ὅτι μόνον αἱ κλασικαὶ σπουδαὶ ἐξεγείρουσι τὸ ἰδεῶδες. Ναί! ἀλλὰ τὸ ἰδεῶδες τοῦτο εἶνε νεκρόν· αἱ δὲ πραγματικαὶ σπουδαὶ ζητοῦσι ν' ἀντικαταστήσωσιν αὐτὸ δι' ἰδεῶδους, ἀντληθέντος ἐν τοῖς νόμασι τοῦ νεωτέρου βίου. Λέγουσιν ὅτι αἱ νεώτεραι γενεαὶ εἶνε χρησιμοθηρικαί· ἀλλὰ τίς τὰς διέπλασε τοιαύτας, εἰ μὴ αἱ κλασικαὶ σπουδαί, αἵτινες σήμερον ἀναντιρρήτως κρατοῦσιν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ; Αἱ γενεαὶ αὗται, μετὰ ὀκταετίαν παρελθοῦσαν ἐπὶ τῶν θρονίων τῶν σχολείων, ἐξέρχονται ἐξ αὐτῶν, φέρουσαι ἰδέας οὐδεμίαν εὑρισκούσας ἀπήχησιν ἐν τῷ νεωτέρῳ κόσμῳ, καὶ ἀνεφαρμόστους θεωρίας. Ἄπασα δὲ ἡ ἀνατροφή αὐτῶν ἐπανερχεται, καὶ, κατ' ἐναντίαν ἀντίδρασιν, ἀπατηθεῖσαι ἐν τῷ ἰδανισμῷ αὐτῶν, ρίπτονται δλόσωμοι εἰς τὸν πραγματισμόν. Πρὸς καταπολέμησιν λοιπὸν τοῦ πραγματισμοῦ τούτου, πρέπει νὰ ἐμπνεύσωμεν εἰς τοὺς παῖδας πάσας τὰς νεωτέρας ἐκείνας ἰδέας, ὧν οὔτε οἱ Ἕλληνες οὔτε οἱ Λατῖνοι ἐκέκτηντο γνῶσιν. Πῶς, ἀπὸ τριῶν ἤδη αἰώνων, οὐδεμία ὑπάρχει ἰδέα ἐν οἴῳδῆποτε κλάδῳ τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, ἧτις δὲν μετεβλήθη, καὶ πρέπει νὰ ἐπιμένωμεν ἐν τῇ τηρήσει τῶν ἀρχαίων προγραμμάτων; Παρατηρήσατε τὰς νεωτέρας ἰδέας περὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας, περὶ τῆς ἀνεξιθρησκείας, καὶ παραβάστε αὐτὰς πρὸς τὰς ἰδέας τῆς κοινωνίας τῶν παρελθόντων αἰώνων, κοινωνίας ἀνατεθραμμένης ἐν τῇ ἀποκλειστικῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἐλληνικῶν καὶ λατινικῶν. Παρατηρήσατε τοὺς θρησκευτικοὺς πολέμους, τὰς στάσεις τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου δεκάτου πέμπτου. Ἴδου τὰ ἀποτελέσματα τῆς σπουδῆς τῆς ἐλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης.

Ὁ ρήτωρ λέγει ἐπὶ τέλος, ὅτι ἕκαστος λαὸς ὀφείλει νὰ ζητήσῃ τὸ ἰδεῶδες αὐτοῦ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἱστορίᾳ, ἐν τῇ πάλῃ αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως, καὶ ὑποστηρίζει ὅτι, ὡς γυμνασία τοῦ πνεύματος, ἡ σπουδὴ τῆς ἀγγλικῆς καὶ γερμανικῆς γλώσσης ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν τῆς ἐλληνικῆς καὶ λατινικῆς, ὑπεριτερεῖ δὲ ὡς φιλολογικὴ παιδείσις. Αἱ

δημηγορίαί τοῦ Μποῦρκε εἶνε ἀντάξιαί τῶν τοῦ Κικέρωνος· ὁ Σεξπῆρος καὶ ὁ Γκαίτης εἶνε ἴσοι πρὸς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς. Αὗται δὲ εἶνε σήμερον αἱ μόναι σπουδαί, αἱ δυνάμεναι νὰ παράσχωσιν εἰς τὸν νεώτερον ἄνθρωπον τὸ ἀληθινὴν αὐτοῦ ἰδεῶδες.

Ὁ κ. Pisco διακηρύττει, ὅτι καὶ αὐτὸς ἐπίσης φρονεῖ ὅτι τὰ ἐνιαῖα σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως εἶνε ἀδύνατα. Πρέπει μετὰ τινα κοινὴν ἀνατροφὴν ἢ διδασκαλίαν νὰ διαχωρισθῇ εἰς δύο κλάδους: ἐν μὲν τοῖς γυμνασίοις, θέλει ἐξακολουθήσει ἡ διδασκαλία τῆς ἐλληνικῆς καὶ λατινικῆς, ἐν δὲ τοῖς πραγματικαῖς σχολείοις ἡ τῆς ἀγγλικῆς καὶ γαλλικῆς γλώσσης. (ὁ ρήτωρ λαλεῖ ὡς πρὸς τὸ δεύτερον τοῦτο ζήτημα ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀπόψεως ὡς Αὐστριακοῦ). Αὗται αἱ δύο τελευταῖαι γλώσσαι δέον νὰ σπουδάζωνται φιλολογικῶς ὡς ἡ ἐλληνικὴ καὶ λατινικὴ· χαίρει δὲ ὅτι ἡ διαίρεσις αὕτη υφίσταται ἤδη ἐν Ἀυστρίας.

Οὕτως ἔληξε καὶ ἡ δευτέρα ἡμέρα τοῦ συνεδρίου.

(Ἔπεται τὸ τέλος).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΣΙΝΩΝ (ΚΙΝΕΖΩΝ).¹

ΥΠΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΟΥ Κ. ΣΠΛΘΑΚΗ.

(καθηγητοῦ).

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι, παρ' ὧν πολλὰ ἐδιδάχθημεν περὶ τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν, οὐδὲν ἀναφέρουσιν οὐ μόνον περὶ τῆς ἀγωγῆς, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ βίου καθόλου τοῦ ἀρχαιοτάτου τῶν Σινῶν ἔθνους. Οἱ δὲ μεταγενέστεροι Ἕλληνες γεωγράφοι, οἱ πρῶτον αὐτῶν μνησίαν ποιησάμενοι, ἀποκαλοῦσι μὲν αὐτοὺς Σίνας, οὐδὲν δὲ περὶ τοῦ βίου ἢ τῆς πολιτείας αὐτῶν ἴδιον ἀναφέρουσιν. Ὁ βίος τῶν Σινῶν ἕνεκα τοῦ πνεύματος τῆς ξενηλασίας, ὅπερ ἔκπαλαι παρ' αὐτοῖς ἐπεκράτει καὶ εἰσέτι ἐπικρατεῖ, ἔμεινεν ἐπὶ πολλὰς χιλιετηρίδας τελέως ἄγνωστος εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Εὐρώπης. Χάρις ὅμως εἰς τὴν βίαν, ἣν ἤσκησαν ἐπὶ τῶν κατοίκων τοῦ Οὐρανίου κράτους, οἱ μεταγενέστεροι Εὐρωπαῖοι, μέρος τι

(1) Ἡ πραγματεία αὕτη δημοσιεύθη ἐν τῷ «Βύρωνι» (τόμ. Ε', φύλλω 12, 13, 14, 15, καὶ 16) ἀναδημοσιεύεται ἐνταῦθα μετὰ πολλῶν προσθηκῶν χάριν τῶν ἀνεγνωστῶν τοῦ «Πλάτωνος.»